

İHSAN RAHİM'İN NEŞRETTİĞİ ŞARKILI KANTOLU KARAGÖZ OYUNLARI

The Karagoz Plays with Cantos and Songs Which Published by Ihsan Rahim

Medine KAYNAK*

ÖZ

Karagöz oyunları, gerek tasavvufi yönü gerekse yaşanan hayattan kesitler sunması gibi özellikleriyle aslında bir oyundan çok daha önemli vasıflara sahiptir. Halk kitleleri tarafından uzun yıllar ilgiyle izlenen bu oyunlarda, olaylar ve kişiler farklı şekillerde can bulur. Toplum yaşamını, kişileri, toplumun yüzyıllara göre yaşadığı değişimi perde de görmek mümkündür.

Çalışmamıza konu olan Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları da toplum yaşamında görülen değişimin perdeye yansıyan güzel bir örneğini oluşturur. Bu oyunlarda diğer Karagöz oyunlarında bulunmayan şarkı, kanto ve marşlar dikkat çeker. Aynı zamanda Karagöz oyunlarında bulunan bölüm adlarından bazıları Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nda değiştirilerek verilmiştir. Örneğin fasıl yerine perde ya da meclis tabiri kullanılmıştır.

İhsan Rahim tarafından 1909 yılında yayımlanan bu oyunlarda diğer Karagöz oyunlarında bulunmayan özellikler, yenilikler görülür. Bu çalışmada Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nın özellikleri, oyunlarda görülen yenilikler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Karagöz, şarkı, kanto.

ABSTRACT

With some of their features such as their connection with mystical aspects of life as well as their provision of samples and traces from routine, daily life, Karagöz plays have much more important qualifications compared to other plays. In these plays, which have been watched with great interest by masses throughout centuries, the events and characters are animated in different ways. It is possible to see the social life, characters and the changes coming with time on the screen.

The Karagöz Plays with cantos and songs, which is the subject of our study, remain good examples in reflecting the social change onto the screen. These plays draw attention with their songs, anthems and cantos, which are not available in other Karagöz plays. At the same time, some of the traditional section names in Karagöz plays are given different names in those ones with cantos and songs. For example, "perde", meaning "curtain", and "meclis", meaning "session", are used instead of "fasıl", that is, "chapter".

In these plays published by Ihsan Rahim in 1909, we can see new features and some innovations not seen in previous traditional Karagöz plays. In this study, the features and innovations of Karagöz plays with cantos and songs are examined.

Key Words: Karagoz, song, canto.

* Arş. Gör. Artvin Çoruh Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
medine_kaynak@hotmail.com

Giriş

Türk halkının en önemli eğlencelerinden biri olan Karagöz oyunlarında, yüzyıllar içinde çeşitli yenilikler ve gelişmeler görülmüştür. Kâtip Salih öncülüğünde gerçekleştirilen yenilikler arasında sayabileceğimiz Karagöz oyunlarında kantonun görülmesi, çalışmamıza konu olan Karagöz oyunlarında da mevcuttur.

Çalışmamızın en önemli kaynağını şüphesiz, İhsan Rahim'in "Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları" adıyla yayımlanan ve "ilk cildi" on cüzden oluşan eseri oluşturmaktadır. İhsan Rahim'e ait olan bu oyun metinlerine ulaşabilmek için "Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığı" başta olmak üzere "Milli Kütüphane Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Kataloğu" ve pek çok veri tabanı taranmıştır. Tarama sonucunda İhsan Rahim'e ait olan dokuz oyun tespit edilmiştir.

Bu çalışmada yenileşme çabalarının bir örneğini oluşturan Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nın iki boyutta ele alınması düşünülmüştür:

1. Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları,
2. Oyunlardaki şarkı, kanto ve marşlar.

İlk aşamada Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nın genel yapısı (oyunlardaki tipler, oyunun bölümleri vb.) üzerinde durulmuş ikinci aşamada ise Karagöz oyunlarına getirilen yeniliklerden olan kanto, şarkı ve marşlar hakkında bilgi verilmiştir.

1. Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları

20. yüzyılın başlarında (1909), İhsan Rahim tarafından yayımlanan Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nı Karagöz oyunlarındaki yenileşme çabalarının bir örneği olarak görmek mümkündür.

Oyunları yayımlayan İhsan Rahim hakkındaki bilgimiz Hürriyet Matbaası'nın sahibi olduğundan öteye geçememektedir. Benzer şekilde oyunların sayısı hakkında da kesin bir bilginiz yoktur. Oyunların sayısı hakkındaki sınırlı bilgi, seri içinde bulunan kimi oyunların kapağından ya da okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla yazılan ilan kısmından öğrenilmektedir. Örneğin Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları serisi içinde yer alan Tahir ile Zühre adlı oyunun kapağında, bu kitabın yirmi cüzden oluşacağı belirtilirken Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide isimli oyunun okuyucuları bilgilendirmek amacıyla yazılan ilan kısmında birinci cildin on cüze tamamlanacağından bahsedilir. Benzer şekilde Abdal Bekçi¹ oyu-

¹ Bizde mevcut olan oyunun adı Karagöz'ün Şairliği olarak geçmektedir. Ancak içerik bakımından Abdal Bekçi oyunu ile aynıdır. O nedenle adı Abdal Bekçi olarak değiştirilmiştir.

nunda Şarkılı Kantolu Karagöz Kitabı'nın 30 hikâyeden ibaret olacağı belirtilmiştir.

Jacob (1908:12), Türklerde Karagöz isimli eserinde bu oyunların çeşitli formlarda iki cilt olarak neşredildiğini ve kendisinde bir nüshanın bulunduğunu belirtmektedir. Jacob aynı zamanda, kendisinde yirmi tane Karagöz komedisi olduğundan da bahsetmiştir. Oyun sayısı hakkında kesin bir bilgi olmamasına rağmen Jacob'un verdiği bilgiler İhsan Rahim'in konu hakkında verdiği bilgilere paralellik göstermektedir. Bu bilgilere göre birinci cildin ayrı ayrı on hikâyeye, ikinci cildin ise yirmi hikâyeden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Çalışmamızda incelediğimiz oyunlar şunlardır: Abdal Bekçi, İki Kıskaç Hemşireler Yahut Biçare Delikanlı, Tahir ile Zühre, Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu, Karagöz'ün Evlenmesi Yahut Bedava Dayak Yemesi, Karagöz'ün Doktorluğu, Karagöz'ün Rüyası, Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide, Karagöz'ün Yazıcılığı Yahut Dilenciligi.

1.1. Oyunlardaki Tipler

Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nda yer alan tipleri değerlendirdiğimizde, bu oyunlarda az sayıda tipin bulunduğunu görürüz. "Bu durumu Ünlü" şu şekilde değerlendirmektedir:

"Zaten Karagöz'ün ve yeni yeni olgunlaşmış ortaoyununun sonunu getiren Batı etkisindeki tiyatronun tanınıp seilmeye başlaması kadar, milliyetçilik hareketleri ve Balkanlar'daki karışıklıklarla birlikte toplumsal çeşitliliğin artık üzerine mizah yapılacak bir halinin kalmamasıdır. Cumhuriyet ile birlikte gelen kimilerine göre millet bilincinin gerçekleşmesi için zorunlu, kimilerine göre ise bir yaratma olan tek kimliklik bu süreci tamamlar."(Ünlü,2007: 33)

Oyunlarda yer alan tipler şunlardır:

1. "Abdal Bekçi" oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Zenne (I), Matiz, Bey (Çelebi), Cariye (Zenne II).
2. "İki Kıskaç Hemşireler Yahut Biçare Delikanlı" oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Bey (Çelebi), Zenne, Matiz.
3. "Tahir ile Zühre" oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Baba, Zühre (Zenne), Tahir, Hanım (Zenne II).
4. "Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu" oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Baba, Dursun, Kasım, Kız (Zenne).

5. “Karagöz’ün Evlenmesi Yahut Bedava Dayak Yemesi” oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Efendi, Zenne, Tiryaki, Karagöz’ün Karısı (Zenne II).
6. “Karagöz’ün Doktorluğu” oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Bey, Zenne, Matiz.
7. “Karagöz’ün Rüyası” oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Dilber(Zenne), Dursun.
8. “Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide” oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Bey, Ferhat, Şirin(Zenne), Cadı.
9. “Karagöz’ün Yazıcılığı Yahut Dilenciligi” oyununda yer alan tipler: Karagöz, Hacivat, Zenne, Abdal, Rum, Bey.

Oyunlarda diğer Karagöz oyunlarından farklı tipler de mevcuttur. Örneğin Tahir ile Zühre oyununda yer alan Tahir ve Zühre, Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide oyununda yer alan Ferhat ve Şirin halk anlatılarında yer alan kahramanların Karagöz oyunlarında da görülebileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Karagöz’ün Rüyası, Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu oyunlarında da Karagöz oyunlarında görülen tiplerden farklı tipler mevcuttur. Karagöz’ün Rüyası isimli oyunundaki Dursun (sonradan ismi Tosun olarak değiştirilmiştir) Çelebi olarak değerlendirilebilir. Parası yoktur ama Hacivat’ın kızıyla evlenebilmek için Hacivat’ın parasını hile ile almaya kalkar. Bu oyunda aynı zamanda doğaüstü varlıklardan cine de yer verilmiştir. Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu oyununda Bey’in kızı Karagöz kişileri arasındaki zenne tipini karşılar. Ancak Kasım ve Dursun’un Karagöz oyun tipleri içinde karşılığı yoktur.

1.2. Bölümler

1.2.1. Mukaddime

Oyunlarda mukaddime başlığı altında değerlendirilen semai ve perde gazellerinin özellikleri, Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları’nda şu şekildedir:

Semai

Oyunların birçoğunda (Tahir ile Zühre, İki Kıskaç Hemşireler Yahut Bıçare Delikanlı, Karagöz’ün Rüyası vb.) semai bulunmaktadır. Elimizde mevcut üç oyunda (Abdal Bekçi, Karagöz’ün Doktorluğu, Karagöz’ün Evlenmesi) ise semai bulunmamaktadır.

Oyunlardaki semailer “Semai, Hacivat ile Şarkı, Semai-i Hacivat, Hacivat’ın Şarkısı” gibi isimlerle adlandırılmaktadır.

Perde Gazeli

Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nın mevcut dokuz tanesini perde gazelleri açısından incelediğimizde şu sonuçlara ulaşırız:

Dokuz oyunun beş tanesinde (Karagöz'ün Yazıcılığı Yahut Dilenciliği, Tahir ile Zühre, Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu, Karagöz'ün Doktorluğu, İki Kıskaç Hemşireler Yahut Biçare Delikanlı) perde gazeli bulunmaktadır.

Oyunlarda yer alan perde gazelleri -Karagöz'ün Doktorluğu isimli oyun haricinde- klasik bir Karagöz oyununda bulunduğu şekliyle yani semaiden sonra karşımıza çıkmaktadır. Karagöz'ün Doktorluğu oyununda ise semai yoktur. Oyun perde gazeliyle başlamaktadır.

Oyunlarda bulunan gazeller eski perde gazelleri içinde yer almaktadır. Ancak bu gazellerin tamamına yer verilmemiştir. Perde gazelleri başlığı altında bir gazelin küçük bir bölümüne yer verilmiştir. Gazellerin bir kısmı verilirken bazı mısralara yer verilmediği, mısralardaki kelimelerin farklı yazıldığı görülmüştür.

1.2.2. Muhavere

Bizde mevcut dokuz oyunun beş tanesinde muhavere bölümü "Muhavere" başlığı altında verilmiştir. Geriye kalan dört oyundan İki Kıskaç Hemşireler Yahut Biçare Delikanlı isimli oyunda "gel-geç" muhaveresi mevcuttur. Karagöz'ün Rüyası, Abdal Bekçi ve Karagöz'ün Evlenmesi Yahut Bedava Dayak Yemesi isimli oyunlarda ise muhavere başlığı bulunmamaktadır.

Oyundaki muhavere şö şekilde adlandırılabilir:

Ham Hum Şaralop Ara Muhaveresi (Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide)

Gel Geç Muhaveresi (İki Kıskaç Hemşireler Yahut Biçare Delikanlı)

Akil ve Bilmece Muhavereleri (Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu)

İsim Değiştirme (Karagöz'ün Doktorluğu)

Turşu (Karagöz'ün Yazıcılığı Yahut Dilenciliği)

1.2.3. Fasil

Ulaşabildiğimiz oyun metinlerinin fasıl bölümleri, fasıl başlığı altında verilmemiştir. Bunun yerine perde, meclis gibi ifadeler kullanılmıştır. Bazı oyunlarda (Abdal Bekçi, Karagöz'ün Evlenmesi Yahut Bedava Dayak Yemesi) ise fasıl bölümünü belirtecek herhangi bir başlık yoktur. Oyunun asıl konusunun ve kişilerin bu bölümde yer alması bizim bu bölümü fasıl olarak değerlendirmemimize neden olmuştur.

1.2.4. Bitiş

Ulaşabildiğimiz dokuz Karagöz oyununun bitiş bölümü bir başlık altında verilmemiştir. Oyunların fasıl ve bitiş bölümü birliktedir. Oysa klasik bir Karagöz oyununun bitiş başlığı altında Hacivat ve Karagöz arasındaki kısa bir söyleşmeye yer verilir. Ardından Hacivat perdeden ayrılır. Karagöz ise kusurları için af dileyerek gelecek oyun hakkında bilgi verir.

Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'ndan Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide, Tahir ile Zühre, Karagöz'ün Doktorluğu isimli oyunlarda fasılın sonunda Hacivat ve Karagöz arasında bu şekilde bir konuşma geçer. Ancak bu söyleşmeler "Bitiş" başlığı altında verilmemiştir.

2. Oyunlarda Yer Alan Marşlar, Şarkılar Ve Kantolar

2.1. Marşlar

Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide, Karagöz'ün Doktorluğu, Karagöz'ün Yazıcılığı Yahut Dilenciliği oyunları dışındaki tüm oyunların sonunda marşlara yer verilmiştir. Bu marşlar konu itibarıyla mevcut otoriteyi övüp vatanın öneminden bahseden, milletin yüceliğini anlatan metinlerdir.

Marşların bu oyunların sonunda yer alması tesadüfi değildir. Hem Karagöz oyunlarının güncellenmesi hem de birlik olma, özdeki gücü yeniden keşfedebilme duygularını ortaya çıkarması nedeniyle oyunların sonunda yer almaktadır.

Karagöz'ün Evlenmesi Yahut Bedava Dayak Yemesi isimli oyunun sonunda bulunan "Ordu Marşı" nı örnek olması bakımından burada yer veriyoruz:

*Ordumuz etti yemin
Titredi hâk û zemin
Milleti ettik emin
Açıldı râh-ı evin
Mükerrer
Sancağımız şanımız
Osmanlı ünvanımız
Vatan bizim canımız
Feda olsun kanımız*

2.2. Şarkılar

Karagöz oyunlarında musiki oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Müziğin olmadığı bir Karagöz oyununu düşünebilmek mümkün değildir. Karagöz müziği "semai, gazel, hayal şarkıları" olmak üzere üç kısımda incelenebilir. Bunlardan hayal şarkıları, Karagöz oyunlarına dair şarkı ve türkülerden oluşur. Oyunlarda

her tip kendine özgü bir şarkı ile sahneye gelir. Örneğin Bolulu Bolu türküsü söyler. Bu şarkılar ile tipler özdeşleşmiştir.

Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'ndaki şarkıları incelediğimizde, bu şarkıların oyun tipleri ile alakasının olmadığı görülür. Marşlar ve kantolarda olduğu gibi şarkılar da oyundan bağımsızdır. Oyunun sonunda verilmiştir.

İki Kıskaç Hemşireler Yahut Biçare Delikanlı, Tahir ile Zühre, Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu, Karagöz'ün Evlenmesi Yahut Bedava Dayak Yemesi, Karagöz'ün Doktorluğu, Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide, Karagöz'ün Yazıcılığı Yahut Dilenciligi oyunlarında şarkılar mevcuttur. Bu şarkılar arasında klasik Türk müziği makamlarından olan rast, hicazkâr, kürdilihicazkâr, nihavent makamlarında şarkılar da vardır.

İki Kıskaç Hemşireler Yahut Biçare Delikanlı oyununda yer alan şarkı örneği şu şekildedir:

Şarkı Nihavent

Bestesi: Devr-i Hindi Usulünde

Sadrettin Şükrü Beyindir.

Ben hayalinle dil-i şan eylerim

Hep geçen hoş demleri yâd eylerim

Gönlüme yâd gele imdat eylerim

Nakarat

Hep geçen hoş demleri yâd eylerim

Öyle tesir etti ki firkat bana

Gitti aklım bir yana ben bir yana

Olmasa yâdın öldürdüm mutlaka

Nakarat

Hep geçen hoş demleri yâd eylerim

2.3. Kantolar

Batılılaşma etkisinin Karagöz perdesine yansması ve oyunlardaki yenileşme çabalarının bir sonucu olarak kantolar da Karagöz oyunlarında görülmüştür. Kâtip Salih öncülüğünde Karagöz oyunlarında yer alan kantolar, çalışmamızdaki Karagöz'ün Doktorluğu isimli oyunda mevcuttur. Oyundaki kantolarda aşk acısı,

sevgilinin vefasızlığı, özlem gibi konular işlenmiştir. Aynı zamanda etnik gruplardan bahseden kanto da vardır.

Karagöz'ün Doktorluğu oyununda yer alan kanto metni örneği şu şekildedir:

Düştü gönlüm yandı nâre

Başladı feryâd ü zare

Mükerrer

Söz geçmiyor nazlı yâre ah

Oldu cismim pare pare

Mükerrer

Aşk u sevda çeken bilir ah

Bulamadım çaresini

Şu gönlümün yaresi

Gönlümde yoktur kararım

Güldürmez baht-ı siyahım

Mükerrer

Sonuç

Karagöz oyunlarında yenileşme çalışmalarının bir örneğini oluşturan Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları, bilinen Karagöz oyunlarından farklılıklar gösterir. Bu oyunlardaki en belirgin fark, oyunların kuruluşu (teknîği) ile ilgilidir. Oyunların kuruluşu içinde değerlendirebileceğimiz bölümler, çeşitli şekillerde adlandırılmıştır. Ancak Karagöz'ün Evlenmesi adlı oyunun bölümlerine herhangi bir isim verilmemiştir. Abdal Bekçi oyununun mukaddime ve bitiş bölümleri yoktur, muhavere bölümüne oyunun sonunda yer verilmiştir. Fasil bölümü ise fasıl başlığı altında verilmemiştir. İki Kıskaç Hemşireler Yahut Biçare Delikanlı oyununda mukaddime başlığı olmamasına rağmen bu bölümde değerlendirilen semai ve perde gazeli mevcuttur. Muhavere, gel geç muhaveresidir. Fasil bölümü birinci perde olarak adlandırılmıştır.

Tahir ile Zühre, Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu, Karagöz'ün Doktorluğu, Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide, Karagöz'ün Yazıcılığı Yahut Dilenciliği isimli oyunlar ise bölümlere verilen adlar bakımından benzerlik gösterirler. Belirtilen oyunlarda fasıl bölümleri perde başlığı altındadır. Muhavere bölümleri belirtilmiştir. Ancak Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide adlı oyunda muhavere

bölümünden sonra ara muhaveresine yer verilmiş ve oyunun ara muhaveresi de birinci ve ikinci perde şeklinde belirtilmiştir.

Bu oyunlardan farklı olarak Karagöz'ün Rüyası isimli oyunda muhavere ve fasıl bölümleri iç içedir. Aynı zamanda oyunun tüm bölümlerine birinci meclis, ikinci meclis gibi isimler verilmiştir.

Oyunlarda görülen meclis, perde gibi ifadeler Batı tiyatrosunun etkisiyledir. Bu oyunlardaki anlatım ve kuruluş metinli tiyatro için yazılan oyunlarla benzerlik göstermektedir. Anlatım perde ya da meclislere bölünmüştür.

Oyunların bitiş bölümü de bitiş başlığı altında verilmemiştir. Oyunların sonunda Karagöz ile Hacivat arasındaki söyleşmeden bu kısmın bitiş bölümü olduğu anlaşılmaktadır.

Oyunlara ait önemli bir özellik de bu oyunlarda şarkı, kanto ve marşların bulunmasıdır. Ancak oyunlarda yer alan bu şarkı ve kantoların oyun sırasında icra edilip edilmediği, edilse bile ne şekilde icra edildiği hakkında bilgimiz yoktur.

Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nda sosyal hayatı, halk inanışlarını kısaca toplum yaşayışının izlerini görmek mümkündür. Örneğin Karagöz'ün Evlenmesi Yahut Bedava Dayak Yemesi isimli oyunda görücü gitme, kız isteme gibi düğün öncesi yapılan pratiklerle karşılaşırız. Toplumun inançlarıyla ilgili ipuçlarına Karagöz'ün Rüyası isimli oyunda adı geçen cinin insanlar üzerindeki etkisi ile ulaşırız. Yine bu oyunda dua ile hastanın iyileşebileceğine dair olan inancı görürüz.

Bir dönemin tanığı olan bu oyunlarda toplumun yaşadığı değişimi görmek mümkündür. Sosyal ve siyasi alanlarda yaşanan gelişme ve yenilikler halkın eğlence yaşamını da etkilemiş, bu durum Şarkılı Kantolu Karagöz Oyunları'nda kendini göstermiştir.

Kaynakça

Ünlü, Aslıhan. "Şiddete Gülmek: Geleneksel Türk Tiyatrosunda Şiddet ve Mizah" [Elektronik Sürüm], Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 24(2007): 33. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/13/905/11572> (28.04.2014)

Jacob, Türklerde Karagöz. (Çev. Orhan Şaik Gökyay).. İstanbul: Bürhaneddin Matbaası, 1938.

İhsan Rahim. Şarkılı Kantolu Karagöz Kitabı. 10 cilt. İstanbul: Hürriyet Matbaası, 1909.

EK

Oyunnardaki Fasılların Özetleri

Abdal Bekçi

Zenne, Hacivat'ın aracılığıyla bir ev kiralar. Bunu öğrenen Matiz, eve girip çıkmanı kontrol etmesi için Karagöz'ü görevlendirir. Evinden bekçilik için gerekli eşyaları alan Karagöz, Zenne'yi takibe başlar. Bu sırada Zenne'nin Çelebi ile konuşup evine davet ettiğini görür. Zenne, Çelebi'ye eve girebilmesi için bir parola verir. Karagöz bu parolayı öğrenip eve girebilmeyi planlar ancak bu parolayı doğru bir şekilde anlayamaz. Zenne'nin evinin önüne gidip çeşitli şeyler söylese de Zenne Karagöz'ü eve almaz. Karagöz, Çelebi'nin gelmesini bekler. Parolayı söyleyen Çelebi eve girer. Arkasından da Karagöz eve girerek mutfağa saklanır. Mutfakta köpek olduğunu düşünen cariyeye hanımına haber verir. Mutfığa geldiklerinde Karagöz'ü görürler ve yukarıya davet ederler. Karagöz, Zenne ve Çelebi eğlenceye dalmışken Matiz gelir. Çelebi korkuyla yüklüğe Karagöz de tavuk kümesine saklanır. Horozun ötmesiyle Matiz kümese gelir ve Karagöz'ü görür. Kümese nasıl girdiğini sorar ancak Karagöz korkusundan düzgün cevap veremez. Matiz, Karagöz'ü dışarı çıkarır. Karagöz ise kendisine bir tavuk kümesini bile çok gördüğü için feleğe sitemlenir. Oyun böylece sonlanır.

İki Kıskaç Hemşireler Yahut Fedakâr Komşu

Bey ile yolda karşılaşan Zenne, Bey'i evine davet eder. Bey'in bu teklifi kabul etmemesi üzerine sinirlenerek onu rezil edeceğini söyler. Bu sırada diğer zenne gelir. Zenneler arasında tartışma çıkar. Daha sonra Bey'i soyup dışarıya atmaya karar verirler. Bey'i evlerine götürüp kıyafetlerini alırlar ve dışarı atarlar.

Bey'in yanına sırasıyla Karagöz ve Hacivat gelir. Bey'i bu halde gören Karagöz ve Hacivat ona yardımcı olmak isterler. Zennelerin evine giderek Bey'in kıyafetini almaya çalışsalar da başarılı olamazlar. Bey gibi kıyafetleri alınarak dışarı atılırlar. Sonunda Matiz gelerek hepsinin kıyafetini almayı başarır. Oyun böylece sonlanır.

Tahir ile Zühre

Bey, Hacivat'a hizmetkârının ansızın öldüğünü anlatır ve Hacivat'ın kendisine bir hizmetkâr bulmasını ister. Hacivat, Bey'e Karagöz'ü önerir. Bey, Hacivat'a Karagöz'ü çiftliğe göndermesini söyler. Hacivat, durumu Karagöz'e haber verir, birlikte çiftliğe giderler. Bey, Karagöz'ü hizmetkârlığa kabul eder.

Bey, kızı Zühre'yi Tahir ile evlendirmeye karar verir. Durumu önce Zühre'ye ardından Tahir'e bildirir. Bu durumdan hüznlenen Karagöz, Bey'den ken-

disini de münasip birini evlendirmesini ister. Ancak Bey'in önerdiği doksan beş yaşlarındaki bayanı Karagöz istemez.

Bey, hanımını yanına çağırarak kızı ile Tahir'i evlendireceğini haber verir. Hanım kızını Tahir'e vermek istemediğini söylese de Bey, son kararı kendisinin vereceğini söyler. Bey kızıyla Tahir'i evlendirmek için düğün hazırlıklarını başlatır. Karagöz'e bu işle ilgili görevler verir. Oyunun sonunda Hacivat perdeye geleerek başka bir oyunda Karagöz'ün düğünüyle ilgileceğini bildirir.

Müthiş İntikam Yahut Fedakâr Komşu

Dursun ile Bey'in kızını konuşurken gören Kasım, durumu Bey'e haber verir. Bu işin sorumlusu olarak da Karagöz'ü gösterir. Bey, Karagöz'den işin aslını sorar. Ancak istediği cevapları alamaz. Bunun üzerine Dursun ile kerimesini çağırır. Dursun, Bey'in kerimesine olan aşkını itiraf eder. Bey, Dursun'u cezalandırır ve Kasım'dan Dursun'un cezası ile ilgilenmesini ister.

Bu sırada Kasım, Karagöz ile konuşur. Bey'in kerimesine kendisinin âşık olduğunu, onunla evlenmek istediğini anlatır. Bey'in kerimesiyle evlenebilmek için de öncelikle Bey'i sonra da Dursun'u öldürmeyi planlar ve Karagöz'den yardım ister. Karagöz, Bey'e durumu anlatır ve sadakatini göstermek için Kasım ile konuşurlarken kendilerini dinlemesini söyler. Karagöz, Kasım'ın gerçek düşüncelerini Bey'in öğrenmesini sağlar. Kasım'ın getirdiği zehri Kasım'ın ağzına döker. Gerçek ortaya çıkar. Dursun ile Bey'in kerimesinin düğünü için hazırlıklara başlarlar.

Karagöz'ün Evlenmesi Yahut Bedava Dayak Yemesi

Karagöz, Hacivat'tan sözünü yerine getirerek aracı olmasını ve kendisini evlendirmesini ister. Bunun için efendiye başvururlar. Efendi zamanın uygun olduğunu söyler. Hazırlıklara başlarlar. Görücüler Karagöz'ü görmeye gelirler ve beğenirler. Düğün yapılır. Karagöz gelinden yüzünü açmasını ister. Gelin önce yüzünü açmasa da daha sonra açar. Karagöz, gelini beğenmez. Hacivat'ı durumdan sorumlu tutar.

Karagöz'ün Doktorluğu

Hacivat, Karagöz'e adam olmasını öğütler. Kendisinin doktorluk ile ilgili bilgi sahibi olduğunu anlatır. Bu sırada Karagöz'e çeşitli sorular sorar. Karagöz sorulara alakasız cevaplar verse de Hacivat, Karagöz'ün verdiği cevaplardan doktorluğu bildiğine karar verir. Kiralamış olduğu eczanede kendisiyle çalışmasını ister. Karagöz, Hacivat'ın teklifini kabul eder. Eczaneye hastalar gelir. Ancak Karagöz, bunların hastalığını teşhis edemez. Sonunda Matiz gelir. Karagöz'ün kendisiyle eğlendiğini düşünerek onu cezalandırmaya karar verir. Ancak daha sonra bir daha bilmediği işlere karışmamak şartıyla Karagöz'ü affeder.

Karagöz'ün Rüyası

Karagöz, Hacivat'a gördüğü bir rüya sonucu neyin üzerine okursa onun iyi olacağını söyler. Bu sırada Hacivat'ın kızı ile Dursun konuşmaktadır. Bu konuşmayı duyan Karagöz, Dursun'un kızın altınlarını alıp kızı isteyeceği sırada ağırlık olarak vereceğini öğrenir. Karagöz, Hacivat'a yardım etmek ister. Hacivat ise Karagöz'ün rüyasının doğruluğunu öğrenmek niyetindedir. Bu nedenle delirdiğini düşündüğü Dursun'u Karagöz'ün yanına getirir ve üzerine okuyup iyileştirmesini ister. İşin aslını bilen Karagöz, Hacivat'ı odadan çıkarır. Dursun'a her şeyi bildiğini hemen normale dönmesini söyler. Sonra Hacivat'ı yanına çağırarak Dursun'a kendince dua eder. Dursun ise dua yardımıyla iyileşmiş gibi yapar. Karagöz, Hacivat'a Dursun'un kızını sevdiğini, onun için deli olduğunu anlatır ve hemen kızını Dursun'a vermesi gerektiğini söyler. Hacivat bu duruma önce razı olmaz. Ancak Karagöz araya girerek altınları vermezse altınlarının elinden gideceğini söyleyince Hacivat razı olur. Düğün hazırlıklarına başlarlar.

Ferhat ile Şirin Yahut Hain Valide

Karagöz, evinin önündeki molozları görünce bunun kaldırılması için Hacivat'a başvurur. Hacivat bunlardan birinin Şirin'in köşkü diğerinin ise Elma Dağı olduğunu belirtir ve kaldırılmasının mümkün olmadığını söyler. Ardından Hacivat Karagöz'e Ferhat ile Şirin'in hikâyesini anlatır. Bu sırada Ferhat, Hacivat'tan kendisine pederlik edip Şirin'i istemesini rica eder. Bu teklifi kabul eden Hacivat, Ferhat'a Şirin'i ister. Ancak Şirin'in annesi kızını, Elma Dağı'nı delip Amasya şehrine suyu getiren kişiye vereceğini söyler. Hacivat, durumu Ferhat'a bildirir. Ferhat, dağı delmek üzere hazırlık yapar. Karagöz'den kazma kürek alır. Dağı delmeye az bir zaman kala cadı gelerek Şirin'in öldüğünü söyler. Ferhat elindeki kazmayı cadının kafasına vurur, cadı ölür. Daha sonra Şirin öldüyse benim yaşamam olmaz diyerek kendisini öldüreceği sırada Şirin gelir, ölmediğini söyler. Düğün hazırlıklarına başlarlar.

Karagöz'ün Yazıcılığı Yahut Dilenciliği

Hacivat, Karagöz'e boş durmakla olmayacağını bir işte çalışması gerektiğini söyler ve babasından kalma yazıcı dükkânında Karagöz'e iş verir. Hacivat ve Karagöz böylece ortak olurlar. Karagöz yazıcılıktan anlamamasına rağmen işin başına geçer. Dükkâna sırasıyla Zenne, Abdal, Rum, Matiz ve Bey gelir. Karagöz müşterilerin dediklerini doğru bir şekilde yazamaz ve müşterilerle tartışır. Sonunda Bey gelerek bu dükkânın tuhaf bir dükkân olduğunu, Karagöz'ün ağzının burnunun dolaştığını söyler. Telaşa kapılan Karagöz, ağzının burnunun dolaşmasını açmak için dükkândan gider.